

Michał Ambroziak

Analiza sprawozdań finansowych

tom 1

Zrozumieć

sprawozdanie polskie, MSSF, US GAAP

F
I
N
A
N
S
E

Analiza sprawozdań finansowych

tom 1

Zrozumieć

sprawozdanie polskie, MSSF, US GAAP

F I N A N S E

Michał Ambroziak

Analiza sprawozdań finansowych

tom 1

Zrozumieć

sprawozdanie polskie, MSSF, US GAAP

Wydawnictwo C.H. Beck
Warszawa 2010

Wydawca: Anna Chojnacka

Redakcja merytoryczna: Jadwiga Witecka

Recenzent: prof. dr hab. Wiktor Gabrusewicz

Projekt okładki i stron tytułowych: GRAFOS

Ilustracja na okładce: © mustafa deliormanli/iStockphoto.com

Seria: Finanse

Podseria: Finanse przedsiębiorstwa

© Wydawnictwo C.H. Beck 2010

Wydawnictwo C.H. Beck Sp. z o.o.

ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: GRAFOS

Druk i oprawa: Poznańskie Zakłady Graficzne

ISBN 978-83-255-1608-6

Spis treści

Wstęp	9
1. Źródła standaryzacji sprawozdawczości finansowej	11
Treść rozdziału	11
Cel rozdziału	11
1.1. Ramy instytucjonalne i struktura legislacyjna systemów standaryzacji sprawozdawczości finansowej	12
1.1.1. System polski	12
1.1.2. System MSSF	14
1.1.3. System amerykański	16
1.1.4. Podsumowanie	19
1.2. Zakres podmiotowy systemów standaryzacji sprawozdawczości finansowej	20
1.2.1. System polski	20
1.2.2. System MSSF	22
1.2.3. System amerykański	28
1.2.4. Podsumowanie	28
1.3. Zakres przedmiotowy systemów standaryzacji sprawozdawczości finansowej	28
1.3.1. System polski	30
1.3.2. System MSSF	35
1.3.3. System amerykański	39
1.3.4. Podsumowanie	40
2. Przegląd podstawowych pojęć stosowanych w rachunkowości, finansach i analizie finansowej	41
Treść rozdziału	41
Cel rozdziału	41
2.1. Ogólna charakterystyka elementów sprawozdania finansowego	42
2.1.1. Bilans	43
2.1.2. Rachunek zysków i strat	46
2.1.3. Rachunek przepływów pieniężnych	49
2.1.4. Zestawienie zmian w kapitale własnym	52
2.1.5. Informacja dodatkowa	55
2.1.6. Podsumowanie	56

2.2. Charakterystyka podstawowych kategorii bilansowych	59
2.2.1. Aktywa	59
2.2.2. Pasywa	63
2.2.3. Podsumowanie	69
2.3. Charakterystyka podstawowych kategorii wynikowych i pieniężnych	69
2.3.1. Przychody vs wpływy	70
2.3.2. Koszty vs wydatki	76
2.3.3. Podsumowanie	82
3. Ramy koncepcyjne systemów standaryzacji sprawozdawczości finansowej a porównywalność sprawozdań finansowych	84
Treść rozdziału	84
Cel rozdziału	84
3.1. Ramy koncepcyjne systemów standaryzacji sprawozdawczości finansowej – analiza porównawcza kluczowych założeń	85
3.1.1. Cele i podstawowe zasady sporządzania sprawozdań finansowych ...	87
3.1.2. Użytkownicy sprawozdań finansowych	93
3.1.3. Cechy jakościowe informacji sprawozdawczej	96
3.1.4. Podsumowanie	99
3.2. Problem porównywalności sprawozdań finansowych	100
4. Bilans jako podstawa oceny sytuacji majątkowej i kapitałowej przedsiębiorstwa	111
Treść rozdziału	111
Cel rozdziału	111
4.1. Struktura informacyjna bilansu zgodnego z regulacjami systemu polskiego	112
4.1.1. Aktywa	118
4.1.2. Pasywa	154
4.2. Struktura informacyjna bilansu zgodnego z regulacjami systemu MSSF ...	179
4.2.1. Aktywa	181
4.2.2. Pasywa	194
4.3. Struktura informacyjna bilansu zgodnego z regulacjami systemu amerykańskiego	205
4.4. Podsumowanie	219
5. Rachunek zysków i strat jako podstawa oceny wyników finansowych przedsiębiorstwa	221
Treść rozdziału	221
Cel rozdziału	221
5.1. Ogólne zasady konstrukcji rachunku zysków i strat	222
5.2. Struktura informacyjna rachunku zysków i strat zgodnego z regulacjami systemu polskiego	231
5.3. Struktura informacyjna sprawozdania z całkowitych dochodów zgodnego z regulacjami systemu MSSF	258
5.4. Struktura informacyjna rachunku zysków i strat zgodnego z regulacjami systemu amerykańskiego	275
5.5. Podsumowanie	284
6. Rachunek przepływów pieniężnych jako podstawa oceny zdolności przedsiębiorstwa do generowania środków pieniężnych	286
Treść rozdziału	286
Cel rozdziału	286

6.1. Ogólne zasady konstrukcji rachunku przepływów pieniężnych	287
6.2. Metody prezentacji informacji o przepływach pieniężnych	290
6.3. Struktura informacyjna rachunku przepływów pieniężnych zgodnego z regulacjami systemu polskiego	293
6.4. Przykład rachunku przepływów pieniężnych zgodnego z regulacjami systemu MSSF	306
6.5. Przykład rachunku przepływów pieniężnych zgodnego z regulacjami systemu amerykańskiego	311
6.6. Podsumowanie	315
Bibliografia	317
Indeks	320

Wstęp

Niniejsza książka stanowi pierwszy tom kompleksowej publikacji zawierającej opis zasad i metod analizy sprawozdań finansowych. Kompleksowość ta ma dwojaki charakter. Po pierwsze, co wynika ze struktury poszczególnych tomów, analizie porównawczej poddane zostały trzy główne – z polskiego punktu widzenia – systemy sprawozdawczości finansowej, tj. system polski, system unijny (Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej – MSR/MSSF czy też IAS/IFRS) oraz system amerykański (Ogólnie Akceptowane Zasady Rachunkowości – US GAAP i regulacje Komisji Papierów Wartościowych i Giełd – SEC). Po drugie, co wynika z zakresu przedmiotowego kolejnych tomów, analiza sprawozdań finansowych została podzielona na następujące trzy etapy:

1) **czytanie sprawozdań**, prowadzące do pełnego zrozumienia przedstawianych w nich informacji, ponieważ niezbędnym warunkiem rzetelnej oceny finansowej (ukoronowanej trafnymi wnioskami) jest dokładne poznanie i zrozumienie zawartości analizowanych sprawozdań (zagadnieniom tym poświęcono pierwszy tom publikacji *Zrozumieć sprawozdanie polskie, MSSF, US GAAP*);

2) **ocena sprawozdań**, prowadząca do zdiagnozowania sytuacji finansowej przedsiębiorstwa, gdyż właściwa diagnoza umożliwi podejmowanie świadomych decyzji gospodarczych przez użytkowników informacji sprawozdawczej, np. przez: inwestorów, banki, kontrahentów (zagadnieniom tym poświęcono drugi tom publikacji *Ocena sprawozdania polskiego, MSSF, US GAAP*);

3) **ocena wiarygodności sprawozdań**, prowadząca do ewentualnego wykrycia znaków ostrzegawczych mogących świadczyć o fałszowaniu informacji przedstawianych w sprawozdaniu finansowym; w ramach tej części publikacji

omówiono m.in. europejskie i amerykańskie przypadki fałszowania sprawozdań finansowych (zagadnieniom tym poświęcono trzeci tom publikacji *Manipulacje księgowo i metody ich wykrywania – analiza przypadków*).

W celu zwiększenia wartości poznawczej niniejszej publikacji omawiane w poszczególnych tomach zagadnienia zostały zilustrowane autentycznymi przykładami, zaczerpniętymi z europejskiej (w tym polskiej) i amerykańskiej praktyki gospodarczej przedsiębiorstw.

Pierwszy tom publikacji stanowi wprowadzenie do kolejnych jej części. Szczegółowo omówiono w nim konstrukcję sprawozdań finansowych typową dla trzech porównywanych systemów rachunkowości (polskiego, MSSF i amerykańskiego) przez wskazanie elementów składających się na poszczególne pozycje sprawozdawcze. W publikacji zostały już uwzględnione istotne zmiany, jakie wprowadzono nowym MSR 1 w odniesieniu do zasad prezentacji sprawozdań finansowych (polegające głównie na zastąpieniu rachunku zysków i strat sprawozdaniem z całkowitych dochodów, z jednoczesnym rozszerzeniem zakresu informacji prezentowanych w tym dokumencie).

W celu ułatwienia korzystania z niniejszej książki, dla każdego z jej rozdziałów przyjęto ten sam porządek prezentowania poszczególnych zagadnień – najpierw omawiany jest system polski, następnie system MSSF, na końcu system amerykański. Ponadto, każdy rozdział, a często nawet podrozdział, zawiera podsumowanie w formie syntetycznej tabeli wskazującej kluczowe rozbieżności występujące między porównywanymi systemami.

Niniejsza publikacja adresowana jest zarówno do praktyków – użytkowników sprawozdań finansowych (np. analityków kredytowych, inwestorów, menedżerów), jak i do studentów kierunków ekonomicznych i biznesowych.

1 Źródła standaryzacji sprawozdawczości finansowej

Treść rozdziału

1. Polski system prawa bilansowego – ramy instytucjonalne i struktura legislacyjna, zakres podmiotowy i przedmiotowy.
2. System Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSR/MSSF) – ramy instytucjonalne i struktura legislacyjna, zakres podmiotowy i przedmiotowy.
3. Amerykański system prawa bilansowego – ramy instytucjonalne i struktura legislacyjna, zakres podmiotowy i przedmiotowy.

Cel rozdziału

Celem niniejszego rozdziału jest zaprezentowanie ram instytucjonalnych, struktury legislacyjnej oraz zakresu podmiotowego i przedmiotowego trzech porównywanych w książce systemów sprawozdawczości finansowej, tj. systemu polskiego, systemu Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (MSR) i Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF)¹ oraz systemu amerykańskiego.

W pierwszej części przedstawiono instytucje zajmujące się opracowywaniem standardów. Każdy z analizowanych systemów jest tworzony nie przez pojedynczą wyspecjalizowaną organizację, lecz przez wiele ściśle ze sobą

¹ MSR i MSSF stanowią w istocie jeden system standardów nazywany aktualnie MSSF (MSSF obejmują zarówno uprzednio wydane MSR, jak i obecnie tworzone MSSF), dlatego w dalszej części książki używany będzie skrót MSSF.

współpracujących instytucji. Niezbędnym warunkiem sprawnego poruszania się po omawianych systemach standaryzacji, jest poznanie tych instytucji, ich kompetencji i relacji występujących między nimi. Konieczne jest również wskazanie hierarchii aktów wydawanych przez poszczególne organizacje – aby właściwie z nich korzystać, należy zdawać sobie sprawę z kolejności ich stosowania, a więc wiedzieć, które z nich mają wyższą rangę (są ważniejsze), a które stosuje się wtórnie. Ponadto, należy też wskazać akty, których stosowanie jest obligatoryjne, oraz te, których stosowanie jest fakultatywne, gdyż zawierają jedynie wskazówki czy sugestie.

W drugiej części omówiono zakres podmiotowy porównywanych systemów. Zasięg pewnych standardów jest globalny, innych zaś jedynie krajowy. Pewne standardy opracowywane są dla stosunkowo wąskiej grupy przedsiębiorstw, przede wszystkim tych największych, inne natomiast są adresowane do ogółu podmiotów gospodarczych.

W ramach ostatniej części przedstawiono zakres przedmiotowy trzech systemów. Innymi słowy, analizie zostaną poddane problemy regulowane przez omawiane standardy. Nie wszystkie systemy przyjęły równie szeroki zakres regulowanych zagadnień – pewne obszary zostały pominięte przez niektóre analizowane systemy standaryzacji.

1.1. Ramy instytucjonalne i struktura legislacyjna systemów standaryzacji sprawozdawczości finansowej

1.1.1. System polski

Polski system prawa bilansowego jest kształtowany przez instytucje skupione wokół Ministerstwa Finansów (MF). Kluczowe role odgrywają tu dwie komórki organizacyjne MF, a mianowicie Departament Rachunkowości oraz Komitet Standardów Rachunkowości.

Obowiązki sprawozdawcze polskich jednostek gospodarczych wynikają z aktów prawnych o różnej randze, wydawanych przez różne instytucje (tabela 1.1). Najwyżej w hierarchii plasuje się **ustawa o rachunkowości** przyjęta przez Sejm w 1994 r. (Dz.U. z 1994 nr 121, poz. 591) i wielokrotnie nowelizowana (ostatnie kluczowe zmiany weszły w życie 1 stycznia 2009 r.). Akty o charakterze wykonawczym do wspomnianej ustawy wydaje Minister Finan-

sów – akty te mają rangę rozporządzeń. Ponadto, w sprawach nieuregulowanych przepisami ustawy i szczegółowych rozporządzeń przedsiębiorstwa mogą stosować **Krajowe Standardy Rachunkowości (KSR)** wydane przez wspomniany Komitet Standardów Rachunkowości, a w przypadku braku odpowiedniego standardu krajowego, jednostki mogą stosować nawet rozwiązania proponowane przez MSSF (art. 10 ust. 3 ustawy o rachunkowości).

Tabela 1.1. Ramy instytucjonalne i struktura legislacyjna systemu polskiego

Ranga/charakter aktu	Rodzaj aktu	Organ stanowiący
Akt nadrzędny, obowiązek stosowania	Ustawa o rachunkowości	Parlament RP
Akty wykonawcze, obowiązek stosowania	Rozporządzenia wykonawcze do ustawy o rachunkowości	Minister Finansów
Akty uszczegóławiające, instruujące, możliwość stosowania	Krajowe Standardy Rachunkowości	Komitet Standardów Rachunkowości (przy Ministrze Finansów)
	Stanowiska Komitetu Standardów Rachunkowości	
Możliwość stosowania przy braku krajowych regulacji	Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej i ich interpretacje (przyjęte w formie rozporządzeń KE)	Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości oraz Komisja Europejska (KE)

Źródło: opracowanie własne.

Komitet Standardów Rachunkowości składa się z 18 członków powołanych przez Ministra Finansów, z czego po 1 osobie zgłaszają: Minister Skarbu Państwa, Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego oraz Prezes Narodowego Banku Polskiego, a po 5 reprezentantów mają: Stowarzyszenie Księgowych w Polsce², Krajowa Izba Biegłych Rewidentów³ oraz Minister Finansów⁴. Do zakresu działania Komitetu należy: wydawanie Krajowych Standardów Rachunkowości (KSR) oraz przegląd i aktualizacja istniejących KSR, wydawanie sta-

² Stowarzyszenie Księgowych w Polsce jest najstarszą i największą polską organizacją skupiającą przedstawicieli środowiska zawodowego księgowych.

³ Krajowa Izba Biegłych Rewidentów jest ustawowo powołanym samorządem zawodowym zrzeszającym polskich biegłych rewidentów.

⁴ § 3 Rozporządzenia Ministra Finansów z 28 listopada 2001 r. w sprawie zakresu działania i sposobu organizacji Komitetu Standardów Rachunkowości (Dz.U. 2001, nr 140, poz. 1580).

nowisk w problematycznych kwestiach z zakresu rachunkowości, opiniowanie projektów aktów prawnych z zakresu rachunkowości, analiza i opiniowanie projektów MSSF oraz projektów ich zmian, współpraca z międzynarodowymi organizacjami do spraw standaryzacji rachunkowości, podejmowanie innych działań mających na celu harmonizację i standaryzację zasad rachunkowości⁵.

1.1.2. System MSSF

Międzynarodowe centrum standaryzacji sprawozdawczości finansowej znajduje się w Londynie. W roku 1973, na mocy porozumienia zawodowych organizacji księgowych z Austrii, Francji, Holandii, Irlandii, Japonii, Kanady, Meksyku, Niemiec, Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii, utworzono **Komitet Międzynarodowych Standardów Rachunkowości** (International Accounting Standards Committee – IASC). IASC był niezależną, prywatną organizacją, która postawiła sobie za główny cel dążenie do harmonizacji zasad rachunkowości na skalę międzynarodową. Działając do 2001 r., IASC wydał 41 Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (*International Accounting Standards – IAS*), z czego 29 obowiązuje po dziś dzień.

Na początku 2001 r. omawiana struktura instytucjonalna została przebudowana. Aktualnie składa się ona z czterech podstawowych organów (tabela 1.2):

1) Fundacji Komitetu Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (International Accounting Standards Committee Foundation – IASCF),

2) Rady Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (International Accounting Standards Board – IASB),

3) Komitetu ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (KIMSF, International Financial Reporting Interpretations Committee – IFRIC),

4) Rady Doradczej ds. Standardów (Standards Advisory Council – SAC)⁶.

Fundacja Komitetu Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASCF) powstała w wyniku przekształcenia IASC, a dotychczasowe obowiązki IASC przejęła nowo utworzona Rada (IASB). Fundacja czuwa nad sprawnym funkcjonowaniem całej struktury organizacyjnej – do jej głównych

⁵ Tamże, § 2.

⁶ Charakterystyka poszczególnych organów systemu MSSF została dokonana na podstawie informacji zaczerpniętych z dokumentu zatytułowanego *Konstytucja Fundacji IASC*, [w:] *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej. Tom I*, IASB, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, London, Warszawa 2007.

zadań należy wybieranie członków pozostałych organów, a także nadzorowanie i finansowanie ich prac. We władzach IASCF zasiada 22 Mężów Zaufania reprezentujących różne środowiska finansowo-księgowo. W celu zapewnienia równowagi geograficznej przyjęto, że po 6 Mężów powinno pochodzić z: Europy, Ameryki Północnej oraz Azji i Oceanii, a pozostałych 4 z dowolnego regionu (pod warunkiem zachowania wspomnianej równowagi). Środki niezbędne do sfinansowania działalności omawianej struktury organizacyjnej IASCF pozyskuje od: globalnych firm księgowych, prywatnych instytucji finansowych, dużych międzynarodowych przedsiębiorstw, banków centralnych, banków rozwoju oraz różnych międzynarodowych i zawodowych organizacji.

Organem, którego działalność jest najbardziej widoczna na zewnątrz jest **Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASB)**. Składająca się z 14 członków Rada, kontynuuje prace IASC w zakresie opracowywania standardów rachunkowości. Podczas gdy standardy tworzone przez Komitet (IASC) nosiły nazwę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (MSR, IAS), dla standardów opracowywanych przez nowo powstałą Radę (IASB) przyjęto nową nazwę – **Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej – MSSF** (*International Financial Reporting Standards – IFRS*). Uznano też, że cały dorobek standaryzacji rachunkowości, a więc zarówno dotychczas wydane MSR, jak i nowo tworzone MSSF, będzie określany mianem MSSF. Aktualnie obowiązuje 37 standardów, z czego 29 to efekt działań IASC (czyli MSR), a pozostałe 8 to wynik prac IASB (czyli MSSF).

Zmiany o podobnym charakterze wprowadzono w przypadku organu opracowującego interpretacje do istniejących standardów. Do roku 2002 funkcję interpretatora sprawował Stały Komitet ds. Interpretacji – SKI (Standing Interpretation Committee – SIC). Do tego czasu zdołał on wydać 32 interpretacje, z czego 11 obowiązuje po dziś dzień. W tym samym roku Mężowie Zaufania powołali w miejsce SKI nowy organ, nadając mu nazwę **Komitetu ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (KIMSF)**. Do zadań Komitetu (KIMSF), składającego się z 12 członków, należy opracowywanie w szybkim trybie wytycznych dotyczących nowych zagadnień z dziedziny sprawozdawczości finansowej, które nie zostały szczegółowo rozstrzygnięte w MSSF lub też zagadnień, wokół których narosły sprzeczne lub niezadowolające interpretacje. Do tej pory KIMSF wydał około 20 interpretacji⁷.

⁷ W przeciwieństwie do MSSF (których opracowywanie jest procesem złożonym i czasochłonnym), podawanie w niniejszej publikacji dokładnej liczby opublikowanych KIMSF wydaje się bezcelowe, zważywszy na dużą dynamikę prac Komitetu.

Ostatnim z ważnych organów jest **Rada Doradcza ds. Standardów (SAC)**. Składająca się z około 40 członków Rada (SAC), spotyka się zazwyczaj trzy razy w roku. Stanowi ona forum, w którym mogą uczestniczyć organizacje i osoby zainteresowane międzynarodową sprawozdawczością finansową, pochodzące z różnych regionów geograficznych i środowisk zawodowych. SAC odgrywa podwójną rolę. Z jednej strony doradza IASB w sprawie decyzji związanych z harmonogramem jej prac, wskazując obszary priorytetowe, tj. problemy, które wymagają uregulowania – SAC określa więc zapotrzebowanie na nowe standardy. Z drugiej strony SAC opiniuje projekty nowo tworzonych standardów, zanim IASB przegłosuje ich ostateczną wersję⁸.

Tabela 1.2. Ramy instytucjonalne i struktura legislacyjna systemu MSSF

Organ	Fundacja Komitetu Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASCF)		
	Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASB, wcześniej IASC)	Rada Doradcza ds. Standardów (SAC)	Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (IFRIC-KIMSF, wcześniej SIC-SKI)
Funkcja, rodzaj wydawanego aktu	Standardy (IFRS-MSSF, wcześniej IAS-MSR)	Doradztwo, opiniowanie	Interpretacje (IFRIC-KIMSF, wcześniej SIC-SKI)

Źródło: opracowanie własne.

1.1.3. System amerykański

Amerykański system standaryzacji sprawozdawczości finansowej został zdominowany przez trzy instytucje:

- ▶ **Radę Standardów Rachunkowości Finansowej** (Financial Accounting Standards Board – FASB) – Rada ta stanowi amerykański odpowiednik IASB,
- ▶ **Amerykański Instytut Dyplomowanych Biegłych Rewidentów** (American Institute of Certified Public Accountants – AICPA),
- ▶ **Komisję Papierów Wartościowych i Giełd** (Securities and Exchange Commission – SEC).

⁸ Standard zostaje przyjęty, pod warunkiem uzyskania 9 z 14 głosów członków IASB.

Omawiając **amerykański system prawa bilansowego**, należy podkreślić, że składa się on z dwóch równoległych podsystemów. Pierwszy z nich, znany pod nazwą **Ogólnie Akceptowanych Zasad Rachunkowości** (*Generally Accepted Accounting Principles* – GAAP lub US GAAP), jest głównie efektem prac wspomnianej wcześniej Rady (FASB), ale po części również wynikiem działań AICPA. Na drugi podsystem składają się regulacje wydane przez ostatni z wymienionych wyżej organów, czyli SEC.

Szczególnie skomplikowany jest podsystem US GAAP, gdyż poszczególnym jego elementom przypisano różną rangę. W celu lepszego zrozumienia konstrukcji tego podsystemu można posłużyć się modelem zaproponowanym przez S. Rubina, a następnie zaktualizowanym przez D. Sautera, A.P. Fitzsimonsa i M.H. Levine'a⁹.

Zgodnie ze wspomnianym modelem, zwanym „**Domem GAAP**”, najwyższe miejsce w hierarchii US GAAP zajmują:

- ▶ przyjęte przez FASB **Standardy Rachunkowości Finansowej** (*Statements of Financial Accounting Standards* – SFAS) – około 170 wydanych dotychczas SFAS (z czego znaczna część już nie obowiązuje, gdyż została zastąpiona przez nowe SFAS) można porównać z opracowywanymi przez IASB standardami MSSF;

- ▶ przyjęte przez FASB **interpretacje (FIN)**, które uzupełniają istniejące standardy, doprecyzowując ich postanowienia i wyjaśniając sporne kwestie – można je porównać z KIMSF;

- ▶ wciąż obowiązujące **opinie** wydane przez Radę ds. Zasad Rachunkowości (*Accounting Principles Board Opinions* – APB Opinions) – Rada ta została utworzona w 1959 r. przez AICPA (wiążą się z nią początki harmonizacji rachunkowości w USA), a w 1973 r. została rozwiązana i na jej miejsce powołano FASB;

- ▶ wydane przez AICPA **biuletyny** (*Accounting Research Bulletins* – ARB).

Niższą, ale istotną rangę przypisuje się oświadczeniom wydanym przez grupy eksperckie FASB i AICPA, a konkretnie:

- ▶ wydawanym przez FASB **biuletynom technicznym** (*Technical Bulletins* – TB), zawierającym wskazówki na temat stosowania standardów, interpretacji i opinii;

- ▶ wydawanym przez AICPA **deklaracjom o przyjętym stanowisku** (*Statements of Position* – SOP), dostarczającym wskazówek w zakresie zagadnień jeszcze nieuregulowanych przez FASB;

⁹ Charakterystykę podsystemu US GAAP oparto na informacjach zaczerpniętych z trzech artykułów: [Rubin, 1984, s. 122–128; Sauter, 1991, s. 30–37; Fitzsimons, Levine, 1993, s. 47–52].

▶ wydawanym przez AICPA **wskazówkom na temat rachunkowości i audytu** (*Industry Audit and Accounting Guides – IAAG*), opracowywanym z myślą o specyficznych sektorach gospodarki.

Kolejne miejsca w hierarchii US GAAP zajmują różnego rodzaju akty wydawane przez FASB i AICPA, a niewyliczone powyżej, np.:

▶ **stanowiska w sprawie nowych lub nietypowych operacji gospodarczych** wydawane przez podległą FASB wyspecjalizowaną komórkę EITF (**Emerging Issues Task Force**),

▶ wydawane przez AICPA **biuletyny** (*Practice Bulletins, PB*), które omawiają bardzo wąsko zdefiniowane problemy nieporuszane przez FASB,

▶ opracowane przez FASB **Deklaracje Pojęć Rachunkowości Finansowej** (*Statements of Financial Accounting Concepts – SFAC*), stanowiące założenia koncepcyjne dla standardów (SFAS).

O ile US GAAP są przede wszystkim efektem prac prywatnej instytucji, jaką jest FASB, o tyle drugi amerykański podsystem standaryzacji sprawozdawczości finansowej, tworzony jest przez organ administracji publicznej, a konkretnie przez SEC. Warto przy tym nadmienić, że sam FASB nie funkcjonuje w absolutnej izolacji od SEC – Komisja (SEC) wywiera wpływ na działania FASB, sugerując, a niekiedy wręcz narzucając kierunki kolejnych działań.

SEC jest jednak odpowiedzialny przede wszystkim za funkcjonowanie drugiego podsystemu amerykańskiego prawa bilansowego. Struktura legislacyjna będąca efektem prac SEC jest niemal tak skomplikowana, jak tworzona przez FASB i AICPA struktura US GAAP. Z punktu widzenia sprawozdawczości finansowej kluczowe wydają się być cztery akty, a mianowicie:

▶ **Formularz 10-K** (*Form 10-K, Annual Report Pursuant to Section 13 or 15(d) of the Securities Exchange Act of 1934*), stanowiący podstawę sporządzenia raportów rocznych,

▶ **Formularz 10-Q** (*Form 10-Q, Quarterly Report Pursuant to Section 13 or 15(d) of the Securities Exchange Act of 1934*), stanowiący podstawę sporządzenia raportów kwartalnych,

▶ **Regulacja S-X** (*Regulation S-X, Form and Content of and Requirements for Financial Statements*), zawierająca wymagania dotyczące ujawnianych w sprawozdaniach finansowych informacji oraz sposobu prezentacji tych informacji,

▶ **Regulacja S-K**, a w szczególności część trzecia owej regulacji (*Regulation S-K, Standard Instructions for Filing Forms [...] – Financial Information*), zawierająca dodatkowe wymogi dotyczące ujawnianych w sprawozdaniach informacji o charakterze finansowym.

Reasumując, na amerykański system standaryzacji sprawozdawczości finansowej składają się dwa kluczowe podsystemy – jeden z nich jest tworzony

przez FASB i AICPA, drugi zaś jest efektem działalności SEC (tabela 1.3). Przedsiębiorstwa, realizując nałożone na nich obowiązki w zakresie sporządzania sprawozdań finansowych, muszą na równi przestrzegać przepisów wynikających z obydwu podsystemów.

Tabela 1.3. Ramy instytucjonalne i struktura legislacyjna systemu amerykańskiego

Podsystem		US GAAP		SEC
Instytucja		FASB	AICPA	SEC
Ranga wydawanego aktu	Najwyższa	Standardy SFAS, Interpretacje FIN	Opinie APB, Biuletyny ARB	Formularz 10-K, Formularz 10-Q, Regulacja S-X, Regulacja S-K
	Wysoka	Biuletyny TB	Deklaracje SOP, Wskazówki IAAG	
	Średnia	Stanowiska EITF	Biuletyny PB	
	Najniższa	Deklaracje SFAC		

Źródło: opracowanie własne.

1.1.4. Podsumowanie

Tabela 1.4. Analiza porównawcza – ramy instytucjonalne i struktura legislacyjna systemów: polskiego, MSSF i amerykańskiego

System	Polski	MSSF	Amerykański
Instytucje stanowiące	(1) ^a Parlament RP (2) Minister Finansów (3) Komitet Standardów Rachunkowości	(1) Rada IASB (2) Komitet KIMSF	(1) Komisja SEC (2) Rada FASB (3) Instytut AICPA
Kluczowe akty	(1) Ustawa o rachunkowości (2) Rozporządzenia (3) Krajowe Standardy Rachunkowości	(1) Standardy MSSF-IFRS (wcześniej MSR-IAS) (2) Interpretacje KIMSF-IFRIC (wcześniej SKI-SIC)	(1) Formularze, Regulacje (2) Standardy SFAS, Interpretacje FIN, Biuletyny TB (3) Opinie APB, Biuletyny ARB, Deklaracje SOP, Wskazówki IAAG

^a Użyte w tabeli numery (w nawiasach) łączą instytucje z aktami przez nie stanowiącymi.

Źródło: opracowanie własne.